

Alexandru Odobescu

Pseudo-kinegetikòs

Epistola scrisă cu gând să fie precuvântare la cartea Manualul vânătorului

Domnului C. C. Cornescu

Amice,

Când mi-ai dat mai întâi să citesc manuscriptul tău, intitulat *Manualul vânătorului*, ai arătat dorința ca să-i fac eu o precuvântare. Mai apoi ți-ai luat seamă și m-ai scutit de această măgulitoare sarcină. În cazul din urmă, rău nu te-ai gândit, căci eu, după ce am răsfoit cartea ta, m-am luat în adevăr cu plăcere de pe urmele tale de vânător; dar, pe când tu te ocupai cu gravitate a-ți alege cea mai bună pușcă, a o încărca cu cea mai potrivită măsură, a o îndrepta după cea mai nimerită linie; pe când tu dresai, de mic și cu minunată răbdare, pe prepelicarul tău, ca să asculte la semnalele consacrate: *Pst! Pil! și Aport!*; pe când tu, în fine, studiai cu luare-aminte caracterele fizice și etice ale celor mai obicinuite subiecte însuflețite de vânătoare, eu ca un nevânător ce sunt m-am apucat să colind răstimpii și spațiile, căutând cu ochii, cu auzul și cu inima, priveliști, răsunete și emoțiuni vânătorești.

Colindând, m-am rătăcit, și iată-mă abia acum ajuns din fantastica-mi călătorie cu un sac așa de îngreuiat de tot felul de petice și de surcele, adunate de pretutindeni, încât nu mai cutez, Doamne ferește! nici chiar eu însumi să-l arunc în spinarea *Manualului* tău.

Am luat dar pretențioasa hotărâre a le deșerta într-un volum osebit, ce-l voi tipări numai pe seama lor și care, sub un titlu pedantesc și arhaic, spunând vânătorilor numai lucruri ce sunt cu totul de prisos artei lor, va întocmi un fel de *Falș tractat de vânătoare*, Ψευδο-κρητικòς, în opozițiune fățișă cu *Manualul* tău care, deși mai scurt, este însă, fără îndoială, cu mult mai folositor celor cari vor să învețe ceva cu temei.

Dar mai nainte de a pune sub tipar, m-am simțit, amice ca și dator să-ți trimit ție prinusul acestui vraft de pagine manuscrite, pe care, bune sau rele, le datorez numai primului tău îndemn amical. Primește-te precum îți vor plăcea; dar crede, totuși, că - deși îți vin acum cam ca fuiorul popii - ele purced dintr-o afectuoasă pornire a celui care de mult este

al tău bun prieten Odobescu

București, 7 mai 1874

I

SĂ MĂ ÎNCURC OARE ȘI EU ÎN CALEA VÂNĂTORILOR? - CARTEA TA ȘI PRECUVÂNTAREA MEA. - *UTILE DULCI* SAU *SOSII* ȘI *D-L SOCEC*. - CE ZICE NIMROD DESPRE *PODAGRA* MEA. - *ARCADIA* PE CÂMPUL BĂRĂGANULUI. - DE LA MOȘ DORU, DREPT ÎN PUSTII. - LA CONAC! - VAI DE BIETUL GOGOL, CE ERA SĂ PAȚĂ!

Difficiles nugae

Ai voit, amice, ca mai nainte de a o tipări, să citesc eu, în manuscript, cartea românească ce tu ai compus sub titlul de *Manualul vânătorului* și, după citire, să-mi și dau părerea asupra-i.

Pentru atâta încredere, nu am cum să-ți multumesc; dar, teamă mi-e că, acordându-mi mie o așa amicală și lingușitoare precădere, n-ai nimerit tocmai bine, o iscusite vânătorule!

Oare nu știai sau că ai uitat cum că la vânătorie, ca și la multe altele, eu mă pricep cam tot atâta pre cât se pricepea vestitul ageamiu carele, văzându-se luat în răspăr de babele satului pentru izbânzile ce făcuse cu pușca dimineața, în băătăură, se apăra în dulcea limbă a poeziei și ținea una că:

De e curcă,
Ce se-ncurcă,
La revărsatul zorilor,
În calea vânătorilor?

Istoria nu adaogă mai departe dacă păgubașele s-au mulțumit numai cu această armonioasă dezdăunare, precum, în altă împrejurare, fusese silit să facă simigiul cel cu tocmeala, care, pentru plăcintele mâncate, rămase bun plătit numai cu cânticelul dascălului Caracangea:

Deschide-te, punguliță,
Să plătești plăcințele;

cânticel care, fără îndoială, este, în privința regulelor prozodice, cu mult mai prejos de ingenioasa improvizațiune a vânătorului de curci.

Vezi să nu pați și tu ca simigiul și de unde, cu drept cuvânt, te așteptai să fii răsplătit, chiar de la început, prin laude meritate pentru toate cercetările serioase, pentru toate observațiunile adânci, pentru toate ostenele ce ai depus în opera ta, să nu capeți de la mine decât un encomion fluturatic și fără temeii, psalmodiat și acela pe drâng sau cântat din frunză.

Dreptul lui Dumnezeu, în asemenea caz și adică dacă critica mea va fi - precum este și lesne de prevăzut - nedemnă și nepotrivită pentru scrierea ce a provocat-o, rușinea va rămânea numai pe seama mea, căci este drept că fiecare să poarte ponosul faptelor și ziselor sale, și nu numai vânătorii știu cum că “toată pasărea pe lume, după limba ei piere”.

Fie acestea zise din capul locului, că nu cumva să se întâmple ca, vreunui cititor, scârbit îndată de urâtul precuvântării, să-i vină răul gând de a lepăda cartea ta din mână, mai nainte chiar de a fi intrat în materia ei, tratată cu seriozitate și cu știință-de-cauze, de către conștiințiosul autor.

Mă grăbesc a declara că acel cititor va fi adevăratul păgubaș, căci dacă nu știe regulele vânătoriei mai bine decât mine și voiește cu toate acestea să le învețe, el pierde cea mai bună ocaziune de a se instrui, citind o carte plăcută, în care formulele costelive ale mecaniceii și rețetele grețose ale medicinii veterinarii sunt mai peste tot locul foarte binișor furișate printre o mulțime de noțiuni istorice, de povățuiri înțelepte și de fapte interesante, care pot să placă și să folosească oricărui cititor.

Ca să fiu clar drept și să te pun îndată la adăpost despre orice neajunsuri ar putea să-ți vină după urmă cuvintelor mele, recunosc, iubite autorule, că, deși tu n-ai avut de gând, ca liricul nostru străbun Orațiu, să arăți poeților din viitorime poteca cea bună, însă tot ai știut, chiar și în materie de vânătoare, să urmezi părințeștile lui povețe, luând drept deviză tăcută a scrierei tale faimoasele lui versuri din *Arta poetică*:

*Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.*
[Toată aprobarea o capătă acela care întrunește folosul
cu plăcere/ Desfătând pe cititor și instruindu-l totdeauna]
(Horatiu, *Arta poetică*, vv. 313-314)

Îți urez ca să se poată aplica cărții tale și exametrii următori, în care sper că d-l Socec - carele în asemenea caz ar primi desigur să-ți fie editor - nu va fi supărat a se vedea înlocuind, chiar cu prejudiciul regulilor prozodiei latine, pe amicii domniei-sale quasiomonimi și colegi în librărie, frații Sosii din Roma:

*Hic meret aera liber Socecio; hic et mare transit
Et longun noto scriptori prorogat aevum.*

[Acea carte produce bani lui Socec; ea trece și peste mări
Și prelungește în secolii îndelungați numele vestit al scriitorului.]
(*Ibidem*, vv. 345-346)

Dar de vreme ce, pornindu-mă a-ți vorbi despre vânătoare, mă văz fără veste pribegind pe răzoarele literaturii, mulțumește-te, te rog, amice, ca, în loc de o analiză scrupuloasă a *Manualului* tău, în loc de o aprețuire a meritelor ce el va ști neapărat și cu mai bun succes să destăinuiască la ochii oamenilor de știință și de specialitate, într-un cuvânt, în loc de ceea ce mi-ai cerut, mulțumește-te, zic, să-ți spui aci numai în ce chip, cum și ce fel imaginațiunea, sufletul și mintea mea au putut aieva să-și însușească plăcerile și farmecul artei pe care tu, cel dintâi, o predai astăzi cititorilor români, înjghebată în reguli mai mult sau mai puțin riguroase. Dacă chiar în anii tinereții pe când trupul - *la bête (vita)*, cum zice Xavier de Maistre - s-avântă mai lesne după zburdările inimei, dacă pe atunci chiar gusturile-mi stătătoare și trândava-mi fire nu m-au iertat să deviu vânător, apoi d-acum înainte ce speranță să-mi mai rămână? Mai ales când, pe toată ziua, junghiurile în picioare și podagra îmi cheazăuiesc pentru restul vieții cea mai nerevocabilă patentă de incapacitate în deprinderile sprintene și obositoare ale vânătoriei.

Vorbă curată! nici un al doilea Nimrod, vânătorul biblic, nici un al doilea sfânt Hubert, vânătorul minunat al creștinilor, eu unul n-am să mă fac. Trebuie să renunț cu totul la așa falnice năzuiri și chiar dacă deasa citire a cărții tale ar aprinde în mine un asemenea dor semeț, nevoia ar cere ca să-l potolesc îndată și să mă hotărâsc a rămânea și în viitor din ceata acelora cari, când văd cloșca pascând bobocii de rață pe malul bălței, se miră zicând:

Sa fie rață? - Mă-sa găină!
Să fie găină? - Botul lătăreț!

Dar însă, și eu am crescut pe câmpul Bărăganului! *Et in Arcadia ego!* Și eu am văzut cârdurile de dropii, cutreierând cu pas măsurat și cu capul ațintit la pază acele șesuri fără margine, prin care aerul, răsfirat în unde diafane sub arșița soarelui de vară, oglindește ierburile și bălăriile din depărtare și le preface, dinaintea vederii fermecate, în cetății cu mii de minarele, în palate, cu mii de încântări.

Din copilărie și eu am trăit cu tătădăienii, vânători de dropii din baștină, cari neam de neamul lor au rătăcit prin Bărăgan, pitulați în căruțele lor acoperite cu covergi de rogojină și, mânând în pas alene gloabele lor de călușei, au dat roată, ore, zile și luni întregi, împrejurul falnicilor dropioi - căroră ei le zic *mitropoliți* - sau când aceștia, primăvara, se întetesc în lupte amoroase, sau când toamna, ei duc turmele de pui să pască țarinele înțelenite.

Eu n-am uitat nici pe răposatul Caraiman, veselul și priceputul staroste al vânătorilor tătădăieni, carele putea să înghiță în largele sale pânțece atâtea vedre cât și o butie de la Dealul Mare; nici pe iscusitul moș Vlad, în căruța căruia ai adormit tu adesea, pe când el, cu ochi de vulpe, zărea creștetul delicat al dropiei mișcând printre fulgii coliliei; nici pe bietul Gheorghe Giantă, cel care, cu o rugină de pușcă pe care orice vânător ar fi azvârlit-o în gunoi, nimerea mai

bine decât altul cu o carabină ghintuită, și care, pe mine, nemernicul, m-a dus de multe ori cu vânat, la conacul de amiazi.

În cartea-ți plină de reguli tehnice și de învățături doctrinarii, tu vorbești, amice, cu un despreț superb despre toate acele petreceri cinegetice, în care vânătorul n-are nevoie să umble pe jos, să caute vânatul ajutat de cânele său și să lovească fiara sau pasărea în fugă, ori în zbor. Nu tăgăduiesc; în principiu trebuie să aibi dreptate. Dar ce-i faci firei? căci mie unuia, dacă cumva mi-a plăcut vreo vânătoare, apoi a fost tocmai din acelea în care picioarele și mânele au mai puțin de lucrat.

Și-n adevăr, să ședem strâmb și să judecăm drept: oară ce desfătare vânătoarească mai deplină, mai nețărnută, mai senină și mai legănată în dulci și duioase visări poate fi pe lume decât aceea care o gustă cineva când, prin pustiile Bărăganului, căruța în care stă culcat abia înaintează pe căi fără de urme? Dinainte-i e spațiul nemărginit; dar valurile de iarbă, când înviate de o spornică verdeață, când ofilite sub pârlitura soarelui, nu-i însuflă îngrijirea nestatornicului ocean. În depărtare, pe linia netedă a orizontului, se profilează, ca moșoroaie de cârțițe uriașe, movilele, a căror urzeală e taina trecutului și podoaba pustietății. De la movila Neacșului de pe malul Ialomiții, până la movila Vulturului din preajma Borcei, ele stau semănate în prelargul câmpiei, ca sentinele mute și gârbovite sub ale lor bătrâneți. La poalele lor cuibează vulturii cei falnici cu late pene negre, precum și cei suri al căror cioc ascuțit și aprig la pradă răsare hidos din ale lor grumazuri jupuite și golașe. E groaznic de a vedea cum aceste jivine se răped la stârvuri și să îmbuibă cu mortăciuni, când prin sohaturi pică de boleșne câte o vită din cirezi!

Dar căruța trece-n laturi de acea priveliște scârboasă; ea înaintează încetinel și rătăcește fără de țal, după bunul plac al mârtoagelor arominde sau după prepusul de vânat al tămădăianului căruțaș.

De cu zorile, atunci când roua stă încă aninată pe firele de iarbă, ea s-a pornit de la conacul de noapte, de la coliba unchiașului *mărunt*, căruia-i duce acum *dorul* Bărăganul întreg [n. a. Aluziune la cărciuma unchiașul poreclit *Dor-Mărunt*, împrejurul căria s-a întemeiat un sat; acolo trăgeau mai adesea vânătorii din Bărăgan], și tocmai când soarele e d-asupra amiazului, ea sosește la locul de întâlnire al vânătorilor. Mai adesea acest loc e o cruce de piatră, strâmbată din piua ei, sau un puț cu furcă, adică o groapă adâncă de unde se scoate apă cu burduful. Trebuie să fii la Paicu, în gura Bărăganului, sau la Cornățele, în miezul lui, ca să găsești câte o mică dumbravă de vechi tufani, sub care se adăpostesc turmele de oi la poale, iar mii și mii de cuiburi de ciori printre crăcile copacilor. În orice alt loc al Bărăganului, vânătorul nu află alt adăpost, spre a îmbuca sau a dormi ziua, decât umbra căruței sale. Dar ce vesele sunt acele întruniri de una sau două ore, în care toți își povestesc câte izbânzi au făcut sau mai ales erau să facă, cum i-a amăgit pasărea vicleană, cum i-a purtat din loc în loc și cum în sfârșit, s-a făcut nevăzută în zboru-i prelungit.

După repaos, colinda prin pustii reîncepe cu aceeași plăcere. Vânătorul, împrăștiat prin somnul, prin mâncarea și prin glumele de la conac, se aprinde din nou de ispita norocului; el, cu ochii caută vânatul, cu gândul zboară poate către alte doruri; dar simțirile-i sunt în veci deștepte; inima-i vegheată este mereu în mișcare și urâtul fuge, fuge departe, dincolo de nestatornica zare a nemărginitei câmpii.

Când soarele se pleacă spre apus, când murgul serei începe a se destinde treptat preste pustii, farmecul tainic al singurătății crește și mai mult în sutletul călătorului. Un susur noptatic se înalță de pre fața pământului; din adierea vântului prin ierburi, din țărâitul greierilor, din mii de sunete ușoare și nedeslușite se naște ca o slabă suspinare ieșită din sânul obosit al naturei. Atunci, prin nălțimile văzduhului, zboară cântând ale lor doine, lungi șire de cocori, brâne șerpunde de acele păsări călătoare în care divinul Dante a întrevăzut grațioasa imagine a stolului de suflete duioase,

de unde se desprinde, spre a-și deplânge răstriștea, gingașa lui Francesca.

*E come i gru van cantando lor lai,
Facendo in aer di sè lunga riga;
Così vid'io venir traendo guai,
Ombre portate dalla detta briga.*
[Și precum cocorii merg cântând ale lor doine,
Făcând prin aer din sine lungi șire,
Așa văzui viind, trăgând vaiete,
Umbre purtate de pomenita suflare.]
(Dante, *Divina Comedie, Inferno, Canto V*)

Dar câte una-una căruțele sosesc la târla sau la stâna unde vânătorii au să petreacă noaptea; un bordei acoperit cu paie - trestia și șovarul sunt scumpe în Bărăgan - câteva saiele și olumuri pentru vite, o ceată de dulăi țepeni lătrând cu învierșunare și în toată împrejmuirea un miros greu de oaie, de ceapă și de rachiu, iată adăpostul și streaja ce le poate oferi baciul de la Rădana sau cel de la Renciu. Din acestea câtă vânătorii să-și întocmească culcuș și cină, dacă cumva n-au avut grijă a-și aduce așternut și merinde în căruțe. Pe când însă, pe sub sure și pe la vatra bordeiului, ospățul și paturile se gâtesc, după cum pe fiecare-l taie capul, limbile se dezmoțesc și prin glume, prin râsuri cu hohote, ele rescumpără lungile ore de tăcere ale zilei.

Spune tu ce vei voi despre superioritatea vânătoarii cu prepelicarul și despre plăcerile inteligente și alese ce resimte omul în unică societate a unui câne dresat după regulile artei; cât despre mine, eu rămâi tot bine încredințat că cele mai dulci mulțumiri ale vânătoarii sunt acelea în care trupul nu se află osândit la pedeapsa jidovului rătăcitor, și apoi încă acele care izbucnesc cu veselie printre niște buni tovarăși, întruniți la un loc după o zi petrecută în emoțiuni izolate.

*Dar chiar și în căruță, vânatul obosește.
Și după o cină scurtă și somnul a sosit.*

[n. a. Eliad zice în *Zburătorul* său: “Dar câmpul și argeaua săteanul obosește. / Și după-o cină și somnul a sosit”]

Vânători și căruțași, mârtoage și dulăi, culcați toți la pământ, dorm acum duși, la târlă!... “Singure, stelele nopței se uită de pe cer la dânșii; ei aud cu urechile toată acea nenumărată lume de insecte ce se strecoară prin ierburi, țiuind, scârțâind, fluierând, șuierând și toate acele mii de glasuri se-nalță cu răsunet potolit în tăria nopții, se limpezesc în aerul ei răcoros și leagănă în somnie auzul lor aromit. Când însă vreunul se deșteaptă și clipește ochii, câmpia i se înfățișează luminată de scânteile strălucitoare, de o vâlvoare roșatică, provenită din pârjol, și un stol întunecos de păsări se strecoară prin noapte”...

Mă opresc, căci mi se pare că, fără știrea lui Dumnezeu și a cititorilor, am început să traduc descrierea stepei malorosiene, una din paginile cele mai minunate din minunatul romanț istoric *Taras Bulba* de N. Gogol, scriitor rus, carele, de nu mă-nșel, a scris, ca mai întâi pe rusește, comedia *Revizorul general*. Aș transcrie aci cu plăcere toată acea încântătoare descrițiune; ca și Gogol, într-o pornire de drăgăstos necaz, aș sfârși și eu zicând “Dracul să vă ia, câmpiilor, că mult sunteți frumoase!” [n.a. Черть васъ вазми, степи, какъ бы хороши!... Romanțul *Taras Bulba* este o admirabilă descriere a vieții cazacilor zaporojeni, cari au jucat un așa mare rol în istoria țărilor române sub domniile strălucite a lui Matei Basarab în Țara Românească și a lui Vasile Lupu în Moldova.] Dar atunci ce s-ar mai alege din descrierea Bărăganului, pe care m-am încercat a o face eu românește?

Las dar pe Gogol într-ale sale, că mi-e teamă să nu mă prea dea de rușine...

Dar ce făcui, vai de mine! Am uitat cu totul că este acum admis în radicalele principii de suprem și absolut patriotism român că, de vreme ce muscalii trebuiesc în genere priviți ca inimici

și răuvoitori ai naționalității noastre, să ne dispensăm cu totul de a numi, ba chiar să ne și impunem datoria de a desfigura pe autorii lor, de câte ori binevoim a-i traduce, a-i imita sau a-i localiza. Prin aceasta chiar le facem prea multă onoare!

*Vous leur fîtes, Seigneur,
En les croquant, beaucoup d'honneur!*

[n. a. La Fontaine, *Les animaux malades de la peste*: “Păpându-i, le-ai făcut, stăpâne, multă onoare!”

(Al. Odobescu, *Pseudo-kinegetikòs*, în Id., *Scrieri alese*, Editie îngrijită și note de C. Popescu, prefață de M. Angheliescu, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995, pp. 129-137)